

Opinia na temat projektu:
Studia podyplomowe nadające kwalifikacje do nauczania języka polskiego
jako drugiego przedmiotu
i
Studia podyplomowe doskonalące wiedzę i umiejętności
w zakresie nauczania języka polskiego jako obcego/drugiego/odziedziczonych
wśród dzieci i młodzieży polonijnej

Studia podyplomowe nadające kwalifikacje do nauczania języka polskiego jako drugiego przedmiotu (1) oraz Studia podyplomowe doskonalące wiedzę i umiejętności w zakresie nauczania języka polskiego jako obcego/drugiego/odziedziczonych wśród dzieci i młodzieży polonijnej (2) adresowane są do absolwentów humanistycznych studiów magisterskich, biegle władających językiem polskim, którzy podejmą pracę w szkołach na wszystkich kontynentach i mają już uprawnienia do wykonywania zawodu nauczyciela w Polsce (2) lub takie uprawnienia zyskają (1). Oba projekty odpowiadają nie tylko na potrzeby wynikające z faktu migracji rodzin polskich, ale także ze świadomości, że do Polski przyjeżdża coraz więcej obcokrajowców, których dzieci kształcą się w szkołach polskich. Przede wszystkim jednak projekty odpowiadają na potrzeby uchodźców z Ukrainy, którzy po 24 lutego 2024 roku na skutek agresji na ich kraj znaleźli się w Polsce. Są to zatem projekty, które w sposób profesjonalny odpowiadają na potrzeby wynikające z sytuacji społecznej i politycznej.

Projekty studiów są bardzo ambitne i wyrastają z rzetelnej obserwacji oraz wiedzy na temat potrzeb osób uczących się języka polskiego. Osoby projektujące studia podyplomowe wyraźnie wskazują na dwie grupy uczniów potrzebujących wsparcia w Polsce. W pierwszej są dzieci i młodzież reemigrantów, czyli osób powracających do kraju z różnych obszarów geograficzno-kulturowo-językowych. Dzieci powracające mogą borykać się z różnymi trudnościami od braku sprawności w formułowaniu zdań w języku polskim przez brak umiejętności pisanie i czytania po blokadę w komunikowaniu. Drugą grupę stanowią dzieci obcokrajowców, które w ogóle nie znają języka polskiego, w tym grupę największą stanowią Ukraińcy. Zwykle dzieci te wprowadzane są do szkoły w Polsce i zakłada się, że w środowisku polskojęzycznym nauczą się języka w sposób naturalny. Dzieci te mogą jednak borykać się z istotnymi barierami psychologicznymi i kulturowymi, które utrudniać będą nabywanie nowego języka. Dzieci z traumą wojenną potrzebują szczególnego wsparcia ze strony nauczycieli.

Trzecią grupę uczniów języka polskiego, stanowią dzieci, które mieszkają za granicą. Wyniosły z domu różną znajomość języka polskiego lub nie znają go w ogóle i w różnych typach szkół polskich, organizowanych na różnych obszarach geograficzno-kulturowych, mogą znajomość języka, kulturę i literaturę polską poznawać oraz pogłębiać.

Przedstawione programy studiów doskonalących i kwalifikacyjnych, a także założone rezultaty kształcenia pokazują, że twórcy projektów mają pełną świadomość potrzeb wspierania uczniów, a z drugiej doskonale wiedzą, jakie wsparcie konieczne jest dla nauczycieli, aby w sposób profesjonalny, metodyczny i skuteczny mogli pomagać dzieciom i młodzieży na różnych poziomach kształcenia w Polsce i za granicą, a w sytuacji traumatyzowanych dzieci uchodźczych pomoc ta jest szczególnie ważna. Co istotne, projekt 1. (studia kwalifikacyjne) pozwala uczestnikom studiów na poszerzenie uprawnień nauczycielskich – możliwość nauczania języka polskiego jako kolejnego przedmiotu.

Autorami projektów podyplomowych studiów są pracownicy Szkoły Języka i Kultury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego oraz Interdyscyplinarnego Centrum Badań nad Edukacją Humanistyczną UŚ, których osiągnięcia w dziedzinie glottodydaktyki i dydaktyki polonistycznej, a także skuteczności nauczania języka polskiego jako pierwszego, drugiego i obcego są zaświadczone ponadtrzydziestoletnią działalnością. Autorzy projektów składają zatem taką ofertę zajęć, które pozwolą na wykształcenie kompetentnego nauczyciela, otwartego na potrzeby nie tylko merytoryczne ucznia, ale także psychiczne, emocjonalne, komunikacyjne oraz różne specyficzne wynikające z niestandardowej sytuacji dziecka i młodego człowieka.

Realizacja wszystkich tych zadań przedstawiona jest spójnie i logicznie w siatce godzin, rozpisanej szczegółowo na przedmioty oraz uzupełnionej szczegółowymi efektami kształcenia w czasie dwusemestralnych studiów. Założono, że uczestnicy studiów, którzy zdecydują się na realizację kursu trwającego 380 godzin, zostaną wyposażeni w dodatkowe kwalifikacje, zgodne z wytycznymi ujętymi w Obwieszczeniu Ministra Edukacji i Nauki z 6 kwietnia 2021 roku w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie *standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela* (Dz. U. z 12 maja 2021 r., poz. 890), oraz określonymi w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie *standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela*, Załącznik 1 (Dz. U. z 12 maja 2021 r. poz. 890). Natomiast uczestnicy edycji studiów adresowanych do osób doskonalących kompetencje otrzymali propozycję uczestniczenia w zajęciach trwających 210 godzin.

Siatka godzin jest więc skonstruowana przejrzysto i wyodrębnia po 4 sekcje modułowe dla obu typów studiów podyplomowych. W sekcjach rozpisane zostały przedmioty z czterech

obszarów kompetencji nauczycielskich: sekcja A zawiera przedmioty, których zaliczenie podnosi kompetencje językoznawcze nauczyciela języka polskiego jako obcego/drugiego/odziedziczonego. Przyszli nauczyciele przyswajają więc zagadnienia z obszaru gramatyki fleksji, słowotwórstwa i składni, ucząc się jednocześnie oglądu problemów gramatycznych na tle innych języków świata. Dla obu typów studiów podyplomowych (kwalifikacyjnych i doskonalących) zaplanowano przedmiot kultura języka i normy zachowań grzecznościowych. Słuchacze kursu studiów kwalifikacyjnych w module tym poznają ponadto genealogie i typologię języka polskiego na tle języków świata oraz historyczne ślady we współczesnej polszczyźnie. Trzeba zwrócić uwagę na walor funkcjonalnego uczenia gramatyki, który podkreślony został nawet w nazwie przedmiotów: gramatyka funkcjonalna języka polskiego.

Sekcja B zawiera przedmioty, które mają na celu podniesienie kompetencji literaturoznawczych, kulturowych i historycznych nauczycieli. Twórcy projektu mają świadomość funkcji literatury i kultury w nauczaniu języka obcego i dlatego proponują zestaw czterech przedmiotów dla studiów kwalifikacyjnych oraz trzech dla studiów doskonalących. Są to przedmioty o charakterze literacko-kulturowym, które rozszerzając ogólne horyzonty uczestników studiów, pozwolą im na budowanie ciekawych zajęć z przyszłymi uczniami języka polskiego. Aby proces nauczania był skuteczny autorzy zaprojektowanych studiów podyplomowych proponują dwa bloki przedmiotów: pedagogiczno-psychologiczny z elementami prawa (sekcja C) oraz dydaktyczny (sekcja D). Przedmioty w obu sekcjach są tak zaprojektowane, aby wiedza zdobyta na przedmiotach wpisanych do sekcji A i B mogła być praktycznie przetworzona w umiejętności projektowania i prowadzenia zajęć z dziećmi i młodzieżą w szkołach polskich i polonijnych. Przedmioty pedagogiczno-psychologiczne mają na celu wyposażenie studentów przede wszystkim w wiedzę o specyficznych potrzebach ucznia z kontekstem migracyjnym, a także uchodźczym, z uwzględnieniem sytuacji dziecka dwujęzycznego. Ta wiedza stanowi bowiem istotny element pozwalający na skuteczne projektowanie i prowadzenie zajęć zmierzających do nauczenia sprawnego komunikowania oraz uświadamiania problemów kulturowych i językowych.

Sekcja dydaktyczna jest najobszerniejsza, zawiera najwięcej przedmiotów, bo 11 dla studiów kwalifikacyjnych i 9 dla studiów doskonalących. Taki rozkład przedmiotów pokazuje wagę przygotowania dydaktycznego. Na liczbę przedmiotów w module dydaktycznym składają się poza praktykami zawodowymi, które pozwolą na weryfikację przede wszystkim umiejętności nauczycieli, warsztaty pisania, projektowanie lekcji językowych i literackich, zajęcia z dydaktyki literatury i języka, a także zajęcia nastawione na pokazanie możliwości

wykorzystania współczesnych technologii w glottodydaktyce oraz sposoby sprawnego i zobiektywizowanego sprawdzania osiągnięć uczniów.

Obie edycje studiów podyplomowych przedstawione do zaopiniowania skonstruowane są przejrzysto, logicznie i gwarantują skuteczne oraz zgodne z obowiązującym prawem przygotowanie nauczycieli do wypełniania ich roli. Reasumując zatem: z pełnym przekonaniem rekomenduję projekt do zatwierdzenia i akceptacji.

Prof. J. J. J.